

УДК 334.722:364.467

[https://doi.org/10.33296/2707-0654-6\(12\)-10](https://doi.org/10.33296/2707-0654-6(12)-10)

<https://orcid.org/0000-0002-2943-596X>

<https://orcid.org/0000-0002-6614-4918>

Олена ЯРМОШ

кандидат фізико-математичних наук,
доцент, доцент кафедри менеджменту,
Українська інженерно-педагогічна
академія, м. Харків, Україна

Еліна ПАСІЧНИК

студентка 4 курсу, факультет
економічних, управлінських та освітніх
технологій, Українська інженерно-
педагогічна академія, м. Харків, Україна

**СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ
В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Анотація. В статті розглянуто загальний підхід до розуміння суті соціального підприємництва, поняття якого, на відміну від підприємництва в цілому, різних його видів за обсягами доходів та кількістю найманих працівників, не визначено законодавчо; проведено аналіз різноманітних джерел інформації задля порівняння підходів до визначення поняття «соціальне підприємництво»; наведено соціально активних підприємців та громадських діячів, які зробили вклад у розвиток соціального підприємництва в Україні.

З метою визначення головних особливостей соціального підприємництва в роботі наведено його відмінності від благодійної організації та традиційного бізнесу за такими чинниками як структура, залежність від зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування, види доходу та напрями розподілу прибутку, а також проаналізовано мотиви соціальних підприємців.

Значну увагу в роботі приділено аналізу економічних показників, що характеризують ефективність розвитку соціального підприємництва у світі. Зокрема проаналізовано дані Великої Британії, Ізраїлю та Італії, які свідчать про значні фінансові перспективи для країни.

Авторами встановлено, що сьогодні в Україні вже є непоодинокі приклади організацій, які підтримують соціальне підприємництво. В статті для обраних організацій наведено опис їх діяльності та характер реалізації

концепції соціального підприємництва. Одночасно зазначено п'ять парадоксів, що виникли в Україні в сфері соціального підприємництва, як те, що головним джерелом доходів підприємців, які працюють в соціальній сфері, є гранти, що в корені не стикується з міжнародною практикою; безпечність підприємців, які не переймаються за майбутнє компанії, створеної за чужі кошти; абсолютна відсутність підтримки з боку держави; відсутність зацікавленості у підтримці громадськості; надлишку законів в країні, які суперечать один одному.

За результатами проведеного дослідження авторами наведено перешкоди на шляху впровадження в Україні концепції соціального підприємництва та кроки, необхідні для активізації розвитку. З урахуванням сучасних тенденцій розвитку світу авторами виокремлено глобальні цілі сталого розвитку ООН, які покриває соціальне підприємництво як вид економічної діяльності.

Ключові слова: підприємництво, соціальне підприємництво, соціальний підприємець, парадокси соціального підприємництва, глобальні цілі сталого розвитку

Вступ. Перш ніж заглиблюватися в деталі того, як соціальне підприємництво може привести до змін в суспільстві, спочатку потрібно зрозуміти, хто є такий соціальний підприємець, і щомається на увазі під соціальним підприємництвом.

Образ підприємця часто виникає перед очима людей у вигляді успішної людини, яка зуміла досягти в цьому житті якщо не все, то багато чого. Люди часто не звертають своєї уваги на те, що домогтися успіху буває дуже складно, тому малюють яскраві картинки зі щасливим фіналом. Людям приємніше і комфортніше вкладати гроші в саме цей успіх, хоча ризик є, і він досить великий. Але проблема в тому, як люди реагують на соціальні аспекти життя.

Існує досить потужна суспільна думка, що соціальний працівник – це «невдаха, яку більше нікуди не взяли, і їй доводиться працювати за копійки, допомагаючи знедоленим». Однак, соціальна діяльність – це не проста благодійність. Вона може приносити прибуток, є багато прикладів того, що підприємництво це не тільки благодійність, і вже з'являється багато науковців, які це доводять. Тому з'єднання двох понять «соціальне» і «підприємництво»,

які раніше в підкірці свідомості стереотипного мислення суспільства не поєднувалися разом, на сьогодні є актуальною темою, яка змінить наше суспільство на краще, у тому числі сприятиме зростанню економічного добробуту країни. Актуальність цієї теми також підтверджує аналіз діяльності соціальних підприємств в Україні, який показав, що соціальне підприємництво покриває декілька важливих глобальних цілей сталого розвитку ООН.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Великий вклад в розвиток соціального підприємництва у світі внесли Б. Драйтон, засновник компанії «Ashoka», і дослідники з Університету Наварри в Барселоні Дж. Мейр та І. Марті, які одними з перших почали вивчати теоретичні основи соціального підприємництва [1].

Питанням дослідження проблем соціального підприємництва присвячується все більше праць українських вчених, серед яких А. Андрушченко, З. Галушка, О. Дацко, О. Кіреєва, Ю. Кірсанова, Ж. Крисько, А. Мокій, В. Назаренко, М. Наумова, О. Овсянюк-Бердадіна, І. Рябець, Й. Салій, О. Сандакова, О. Телюк, В. Удодова, В. Шаповал та ін.

Формулювання мети. Метою даної роботи є вивчення поняття «соціальне підприємництво» як економічної категорії, особливостей та перешкод становлення в Україні, перспектив розвитку в контексті концепції сталого розвитку (загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреблюдства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі).

Виклад основного матеріалу.

В Україні зараз немає такого поняття, як соціальне підприємництво. Першу спробу ввести це поняття законодавчо зробив в 2013 р. депутат О. Фельдман. Але законопроект так і не був схвалений [2].

Однак, за відсутності законодавчої підтримки, розвитком соціального підприємництва в Україні продовжують активно займатися

дизайнерка Валентина Сазонова (одна з засновників громадської асоціації «Мир. Краса. Культура», яка займається вирішенням соціальних проблем дітей, молоді та жінок), Василь Назарук (керівник Всеукраїнського ресурсного центру розвитку соціального підприємництва), Антон Кулик (молодий соціальний підприємець з Харкова), Юрій Лопатинський (директор МГО «Народна допомога – Львів» і засновник соціальної пекарні «Горіховий дім»), Руслан Краплич (голова Ради Директорів Фундації імені князів-благодійників Острозьких), Анна Гулевська (президент Українського форуму благодійників), Юрій Філюк (керівник компанії «23 ресторана» і засновник проекту «Тепле місто»), Леонід Остальцев (засновник «VeteranoPizza», член Товариства ветеранів АТО, боїв 30-ї бригади), Вадим Селіванов (виконавчий директор масажного салону з незрячими масажистами) та багато інших діячів.

Але головне питання, відповідь на яке дасть змогу зrozуміти, що мається на увазі під соціальним підприємництвом і навіщо воно в Україні, залишається відкритим.

Існує думка, що соціальне підприємництво дещо схоже на інвестиційний активізм, що являє собою стратегію, яка використовується інвесторами для максимізації віддачі від інвестицій шляхом впливу на рішення менеджменту портфельної компанії [3].

Протягом останніх п'яти років інвестиційний активізм, який попередньо асоціювався виключно із корпоративними рейдерами, зараз став широко розповсюдженим явищем. Недавні активістські кампанії були направлені на такі широко відомі імена, як Heinz, McDonald's, Motorola, TimeWarner, GeneralMotors та Yahoo. Схожість соціального підприємництва та інвестиційного активізму зазначається в таких діях: використання стартапа або здобування підтримки інших власників бізнесу для створювання, фінансування та впроваджування засобів правового

захисту для вирішення широкого спектру проблем – від культурних до екологічних [3].

Частина вітчизняних підприємців та науковців ототожнюють поняття соціальної відповідальності та соціального підприємництва. Однак існує принципова відмінність між цими двома економічними категоріями, оскільки метою діяльності комерційного підприємства є отримання прибутку для розширення бізнесу, а соціального – отримання прибутку для вирішення соціальних проблем [4]. Достатньо часто соціальне підприємництво вважають складовою діяльності благодійної чи громадської організації.

Головні відмінності соціального підприємництва від благодійної організації та традиційного бізнесу наведено у табл. 1. 1 [5].

Таблиця 1

Головні відмінності соціального підприємництва

Соціальне підприємництво	Благодійна організація	Традиційний бізнес
Соціально-орієнтована структура	Соціально-орієнтована структура	Комерційна структура
Не залежить від зовнішніх джерел фінансування; потрібен лише стартовий капітал	Залежить від зовнішніх джерел фінансування, донорів	Не залежить від зовнішніх джерел фінансування; потрібен лише стартовий капітал
Отримує дохід від власної діяльності, метою якої є пом'якшення або вирішення конкретних соціальних проблем	Отримує гранти та пожертві, які спрямовуються на вирішення соціальних проблем	Отримує дохід від власної діяльності, метою якої є максимізація прибутку
Прибуток реінвестується	Немає прибутку	Прибуток розподіляється серед акціонерів

Соціальне підприємництво вимірює свій успіх і ефективність виходячи з впливу, яке воно справляє на суспільство: чим позитивніше реагує суспільство на діяльність підприємництва, тим більше соціальна віддача.

Концентрація на позитивних елементах соціальної віддачі, як правило, робить підприємство в цій сфері важливим і успішнішим за інші.

Ця модель ґрунтуються на передумові, що, як тільки прибуток буде досягнуто, бізнес зможе зосередитися на тому, що краще для суспільства.

В кінцевому рахунку, соціальний підприємець:

- праугне здійснити масштабні соціальні зміни, орієнтуючись на ці цілі і одночасно приносячи дохід;
- впроваджує інновації, щоб знайти рішення проблем; залежить від зворотного зв'язку зі споживачами, щоб залишитися дієздатним на ринку.

Що стосується визначення, то аналіз різних джерел виявив вісім дещо схожих між собою понять соціального підприємництва, наведених у табл. 2.

Таблиця 2

Підходи до визначення поняття «соціальне підприємництво»

Автор/ джерело	Визначення поняття
А.А. Свінчук, А.О. Корнєцький, М.А. Гончарова та ін. [6]	Визнаний у світі специфічний вид підприємництва, що спрямований на створення соціальних та економічних благ
Центр розвитку соціального бізнесу «Ініціатива»[7]	Підприємницька діяльність, спрямована на інноваційну, суттєву та позитивну зміну в суспільстві
Сайт «Урок»[8]	Особливий вид діяльності, який перебуває на перетині благодійництва та бізнесу
Е.М. Коротков, [9, С. 411]	Діяльність, змістом якої є рішення або пом'якшення соціальних проблем суспільства на умовах самоокупності, інноваційності та стійкості.
Дж. Техлер [10]	Будь-яке підприємство, яке приносить зароблений дохід для публічної вигоди
О.М. Плахова [11]	Ділова активність бізнесу, яка заснована на принципах соціальної відповідальності, тобто праугненні і готовності робити свій внесок в соціальний розвиток, покращуючи одночасно якість життя своїх працівників та їх сімей, суспільства в цілому, керуючись не сьогочасним високим прибутком, а скороченням довгострокових втрат в прибутку, що створює сприятливе соціальне оточення і, таким чином, стійкий прибуток в майбутньому.
Міжнародна моніторингова організація CIS-EMO CIS-Europe Monitoring Organization[12]	Підприємницька діяльність, дохід від якої спрямовується на реалізацію місії організації або її статутних цілей
А. Горбенко [13]	Заснована на самоокупній основі господарська діяльність з виробництва соціально значущого продукту або послуги із застосуванням інноваційних рішень, які перетворюють на користь суспільства саму послугу або механізми її економічної реалізації.

Складено авторами

Лідером європейського регіону в розвитку соціального підприємництва вважається Велика Британія, де соціальне підприємство з'явилось ще 1844 р., а зараз налічується близько 70 тис соціальних підприємств, що забезпечують працею майже 2 млн британців (3 % населення) [14]. Кожне п'яте соціальне підприємство має річний обіг більше 1 млн фунтів, а сумарний внесок в економіку становить понад 24 млрд фунтів стерлінгів (майже 9 % ВВП країни).

Соціальні підприємства залучені в кожен сектор економіки країни: будівництво, транспорт, переробку відходів, торгівлю, громадське харчування, «зелену енергетику» та навіть театр. За підсумками 2017 р. 68 % соціальних підприємств Великої Британії підтримують людей з уразливих груп, 44 % працевлаштовують людей з уразливих груп, 28 % працюють у найбільш депресивних районах країни [15].

Досить показовим є досвід Ізраїлю з адаптації людей з обмеженими можливостями. Hameshakem – це підприємство з 50% участю держави, на якому працює майже 95% відсотків працівників з інвалідністю, і яке не лише сприяє працевлаштуванню, а й виконує місію соціалізації та реабілітації людей з інвалідністю. Hameshakem отримує державні дотації, обсяг яких напряму залежить від кількості працівників. За ізраїльськими законами підприємство, на якому працюють люди з інвалідністю, має можливість отримувати гарантовані державні замовлення, а також звільняється від сплати міського податку [16].

Аналіз різних джерел показав, що в державах Європи та Азії існують різні суб'єкти соціального підприємництва. Вони мають різні форми організації і спрямованість. Так, наприклад, у Франції, Іспанії, Єгипті, Чехії, США та Індії існують організації, фонди і асоціації, які ведуть соціальний бізнес. Сфера їх діяльності так само різна: це і виробництво товарів, і надання послуг населенню, і установи виховного характеру,

інтернет-портали з мікрокредитування, а так само установи, які допомагають населенню не забути народні ремесла і одночасно зменшують безробіття [1].

Щодо джерел фінансування соціальних підприємств, то досвід розвинених країн показує, що збори та продажі (власні надходження) були найважливішим джерелом фінансування у 54,28% підприємств, за ними йдуть гранти – 27,11%, пожертви – 5,96% і інвестиції – 4,61%. У проведенню у 2015 р. Європейською комісією дослідження відзначається, що значні обсяги соціальних послуг фінансуються також державним сектором. Наприклад, приблизно 45% соціальних підприємств в Італії підтримуються державними фондами та є їх основними клієнтами [17].

Численні дослідження, проведені в різних країнах, показують прямий зв'язок між якістю політики соціальної відповідальності компаній і поліпшенням її фінансових показників. Так, протягом десяти років у компаній, що реалізують концепцію соціальної відповідальності, фінансові показники були вищими, ніж у соціально невідповідальних компаній, а саме дохід на інвестований капітал вище на 9,8%, дохід з активів – на 3,55%, дохід з продажів – на 2,79%, прибуток – на 63,5% [18, с. 53].

Сьогодні в Україні є організації, які підтримують соціальне підприємництво, основні з яких наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Українські організації, що підтримують соціальне підприємництво

Назва 1	Місто 2	Характеристика	
		3	
Veterano Pizza	Київ	Наймає і реабілітує ветеранів АТО. Щоб уникнути закритої системи, в піцерію наймають не тільки людей, які воювали. Також в компанії працюють 2 психологи, які допомагають в реабілітації бійців	
Urban Space 100 та Urban Space 500	Івано-Франківськ	Ресторан працює та генерує прибуток, що спрямовується винятково на реалізацію некомерційних проектів з розвитку Івано-Франківська. 80% прибутку ресторану направлено на реалізацію громадських проектів	

Продовж. табл. 3

1	2	3
Тепле місто	Івано-Франківськ	Проект, який об'єднав представників влади, бізнесу та суспільства, аби зробити Івано-Франківськ затишним і прогресивним містом. Щомісяця платформі жертвують благодійні внески або надають професійні послуги. До проекту приєдналося вже більше 50 бізнесів. «Тепле Місто» реалізує тематичні проекти, створюючи умови для розвитку інтелектуального потенціалу
Поруч	Краматорськ	Кав'ярня «Поруч» має на меті підтримувати діяльність Центру Поруч (центр підтримки ветеранів АТО та їх сімей)
GuideRunner	Київ	Біговий клуб для незрячих в Україні, фахівці якого працюють в масажному салоні Вадима Селіванова з незрячими масажистами
Горіховий дім	Львів	Підприємство виробляє печиво і здобну продукцію за старовинними рецептами і без барвників та інших добавок. Виручені кошти підприємство спрямовує в Центр інтеграції для жіноч, які опинилися в кризових ситуаціях, а також на підтримку «Соціального таксі» для інвалідів. На підприємстві проходять навчання жінки, що зіткнулися з різними проблемами, при бажанні вони можуть в пекарні і працювати, допомагаючи професійним пекарям по господарству
Манівці	Львів	Турклуб, який більшу частину доходів (60%) реінвестує в власну діяльність, а решту коштів спрямовує на соціальні цілі. Наприклад, компанія відкрила перший в Україні соціальний мультиспортивний зал

Складено авторами

Нині в Україні чимало організацій підтримують соціальне підприємництво, але не зважаючи на це, вони недостатньою мірою сприяють його популяризації.

Керівник Всеукраїнського ресурсного центру розвитку соціального підприємництва В. Назарук називає п'ять парадоксів, що виникли в Україні в сфері соціального підприємництва [19]:

1) головним джерелом доходів підприємці, які працюють в соціальній сфері, вважають гранти, що в корені не стикується з міжнародною практикою;

- 2) безпечності підприємців, які не переймаються за майбутнє компанії, створеної за чужі кошти;
- 3) абсолютна відсутність підтримки з боку держави;
- 4) соціальні підприємці не шукають підтримки громадськості і вважають за краще, за словами Назарука, працювати тільки для себе;
- 5) надлишок законів в країні, які суперечать один одному.

Ю. Філюк впевнений, що на старті соціальні проекти отримують більше шансів «розкрутитися», ніж традиційні бізнеси. Однак в подальшому виручка залежить тільки від якості товару або послуги. При цьому прибуток соціальних проектів в Україні буде менше, ніж у класичного бізнесу – він аргументує це тим, що соціальні підприємці будуть намагатися все робити прозоро і правильно, через що їхні витрати будуть більше, ніж у традиційних компаній. Хоча в світі у соціальних підприємств є всі шанси бути більш прибутковими, ніж звичайні. У Британії при рівних показниках якості «соціальні» бізнеси отримують на 11% більше прибутку, ніж традиційні, запевняє А. Гулевська [20].

Однією із серйозних перешкод на шляху впровадження в Україні концепції соціального підприємництва вважається низька капіталізація більшості українських компаній, відсутність ресурсів на здійснення масштабних соціальних програм [11]. А на думку Н. Богатир для активізації розвитку соціального підприємництва в Україні потрібно [5]:

- 1) прийняття закону про соціальне підприємництво, яким було б визначено чіткі критерії соціального підприємництва та створено правові механізми підтримки соціальних підприємців;
- 2) поширення інформації про соціальне підприємництво через ЗМІ;
- 3) створення спеціальних кредитних і позикових програм для залучення фінансових коштів на початковому етапі розвитку соціального підприємництва;

4) започаткування програм підприємницького навчання охочих для реалізації діяльності у сфері соціального підприємництва;

5) збільшення соціального капіталу для зростання рівня взаємодовіри та взаємодії у суспільстві.

Концепція соціального підприємництва існує вже близько 150 років (відзначимо, що саме концепція, а не саме поняття), але популяризувати її стали молоді люди трохи більше десятиліття тому, і в наш час воно набирає все більших обертів. В головній мірі через те, що відбувається зараз у світі – глобальне потепління, забруднення екосистеми планети, вичерпність природних ресурсів, голод, безробіття тощо, – і зокрема через те, що відбувається зараз в Україні – конфлікт на Сході.

Важливість протидії зазначеним явищам та погляд на діяльність соціальних підприємств в Україні через призму сталого розвитку, показали, що соціальне підприємництво окрім безпосереднього економічного та соціально ефекту, покриває декілька важливих глобальних цілей сталого розвитку ООН, перш за все такі[21]:

Ціль 1. Подолання бідності у всіх її формах та усюди.

Ціль 2. Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства.

Ціль 3. Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх в будь-якому віці.

Ціль 8. Сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх.

Ціль 10. Скорочення нерівності всередині країн і між ними.

Ціль 11. Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів.

Ціль 12. Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва.

Тому правове врегулювання, державна та міжнародна підтримка соціального підприємництва в Україні, стимулювання молоді займатися таким видом бізнесу є першочерговими кроками. Крім того, соціальне підприємництво представляє інтерес для розвитку креативного, молодіжного [22] та гібридного [23] підприємництва.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для того, щоб соціальне підприємство стало чимось більшим, ніж абстрактне поняття, потрібна сурова переоцінка зв'язку між правою системою, підприємствами та соціальними інститутами. Проблеми соціального підприємництва в нашій країні, окрім відсутності правової підтримки, пов'язані також із тим, що це більше сприймається як рух. Однак соціальне підприємництво має розвиватися згідно чіткого бізнес-плану, як модель підприємства в майбутньому, завдяки чому підприємець чітко розуміє, з чим він працює і який результат на нього чекає.

Розвиток соціального підприємництва для України надає стабільність для країни: стійке середовище, стійкий соціальний розвиток, вирішення гострих соціальних проблем, консолідація громадян, бізнесу, неприбуткового сектору, підвищення рівня та якості життя населення. Людська співпраця процвітає тоді, коли люди відчувають, що вона матиме значущі результати, а в масштабному розумінні результати цієї діяльності йдуть на благо не тільки окремого підприємства, а й на благо всієї держави.

Використана література

1. Селин М.А. Социальное предпринимательство: тенденции, проблемы и перспективы распространения. URL: <http://mentoring.kom20.ru/biblioteka/stati/socialnoe-predprinimatelstvo-tendencii-problemy-i-perspektivy-rasprostraneniya-v-sovremennoj-rossii.html>.

2. Социальное предпринимательство на Украине. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Социальное_предпринимательство_на_Украине.
3. Малинчук А.А. Инвестиционный активизм: краткий обзор. *Корпоративные финансы*, 2009. № 1 (09), С. 87–94.
4. Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Крисько Ж. Л. Соціальне підприємництво як інноваційний інструмент вирішення суспільних проблем: передумови становлення та активізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6. Ч. 2. С. 129–132.
5. Богатир Н. Соціальне підприємництво як неоціненна необхідність для України. URL : <https://voxukraine.org/uk/sotsialne-pidpryemnytstvo-yak-neotsinenna-neobhidnist-dlya-ukrainy-ua/>.
6. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін: [посібник]; Свінчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А. та ін. Київ: ТОВ «ПДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. 188 с.
7. Центр розвитку соціального бізнесу «Ініціатива». URL: <https://www.facebook.com/NGOinitiative/>.
8. Соціальне підприємництво – це що таке? Приклади. URL: <http://yrok.pp.ua/novini-ta-susplstvo/657-socalne-pdpriyemnictvo-ce-scho-take-prikлади.html#sel=3:3,3:13>.
9. Корпоративная социальная ответственность : [учебник для бакалавров] / Э.М. Коротков, О.Н. Александрова, С.А. Антонов [и др.] ; под ред. Э.М. Короткова. Москва: Изд-во Юрайт, 2013. 445 с.
10. Trexler Jeff Social Entrepreneurship as Algorithm: Is Social Enterprise Sustainable? *Emergence: Complexity & Organization*, 2008. 3 November 2. URL: https://www.researchgate.net/publication/228162573_Social_Entrepreneurship_as_Algorithm_Is_Social_Enterprise_Sustainable.
11. Плахова Е.Н. Социальное предпринимательство как фактор развития гражданского общества в Украине. URL: <http://level.in.ua/web/sesp/sesp-RU.nsf/0/5CDE421121EB760CC2257A2F004E219C>.
12. Социальное предпринимательство на Украине: каким оно должно быть? URL: http://www.cis-emo.net/ru/materials/grazhdanskoe-obshchestvo_igor-kaminnik-socialnoe-predprinimatelstvo-na-ukraine-kakim-ono-dolzhno-byt.
13. Горбенко А. Особливості розвитку та переваги соціального підприємництва, 2018. URL : <http://iqholding.com.ua/articles/osoblivosti-rozvitku-ta-perevagi-sotsialnogo-pidpriemnitstva>.
14. Річардсон М. Соціальне підприємство: уроки, вивчені у Великобританії. *Доповідь на II Всеукраїнському форумі соціальних підприємців*. Київ, 16.11.2016.
15. Гулевська-Черниш А. Соціальне підприємництво: європейський зліт vs український реалізм, 2018. URL: https://dt.ua/SOCIUM/socialne-pidpriyemnictvo-yevropeyskiy-zlit-vs-ukrayinskiy-realizm-272250_.html.
16. Кудлай В.Г. Досвід Ізраїлю в розбудові соціального підприємництва.

Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку» (29–30 березня 2018 року): зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. Київ: ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана».

17. Huang Chien-Chung, Donner Blair *The Development of Social Enterprise: Evidence from Europe, North America, and Asia, Research Report #40 March 2018.* URL: https://socialwork.rutgers.edu/sites/default/files/report_40.pdf.

18. Гуревич Г.С. Социальная ответственность крупного бизнеса: социологический феномен или рыночный механизм. *Вестник МГУ 18. Социология и политология*, 2005, № 3, С. 48–60.

19. 5 парадоксів соціального підприємництва в Україні. URL: <https://gurt.org.ua/blogs/Василь%20Назарук/1288/bull/>.

20. Вольвач В. Социальное предпринимательство: как в Украине создают бизнес со смыслом. URL: <http://www.uamarket.info/sotsialnoe-predprinimatelstvo-kak-v-ukraine-sozdayut-biznes-so-smyslom/>. Цілі сталого розвитку в Україні. URL : <http://sdg.org.ua/ua/pro-hlobalni-tsili>.

21. Ярмош О.В., Лотоцька Є.М. Нові можливості розвитку молодіжного підприємництва та підвищення рівня самозайнятості молоді. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Економіка»*, 2019, Вип. 6 (12). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/download/136/103>.

22. Solesvik M. Hybrid entrepreneurship: Definitions, types and directions for future research. *Upravlenets (The Manager)*. 2017. 4. PP. 2–13. URL: <http://upravlenets.usue.ru/images/68/1.pdf>.

References

1. Selin M.A. Sotsialnoe predprinimatelstvo: tendentsii, problemy i perspektivy rasprostraneniya. URL : <http://mentoring.kom20.ru/biblioteka/stati/socialnoe-predprinimatelstvo-tendencii-problemy-i-perspektivy-rasprostraneniya-v-sovremennoj-rossii.html>.
2. Sotsialnoe predprinimatelstvo na Ukraine. URL : https://ru.wikipedia.org/wiki/Sotsialnoe_predprinimatelstvo_na_Ukraine.
3. Malinchuk A.A. Investitsionnyy aktivizm: kratkiy obzor. *Korporativnye finansy*, 2009. 1 (09), S. 87–94.
4. Ovsianik-Berdadina O. F., KryskoZh. L. Sotsialne pidpryemnytstvo yak innovatsiinyi instrument vyrishennia suspilnykh problem: peredumovystanovleniataaktyvizatsii. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 2016, Vyp. 6, Ch. 2, S. 129–132.
5. Bohatyr N. Sotsialne pidpryemnytstvo yak neotsinenna neobkhidnist dlia Ukrayny. URL : <https://voxukraine.org/uk/sotsialne-pidpryemnytstvo-yak-neotsinenna-neobhidnist-dlya-ukrainy-ua/>.
6. Sotsialne pidpryemnytstvo: vid idei do suspilnykh zmin. Posibnyk / Svynchuk A.A., Kornetskyi A.O., Honcharova M.A. tain. K: TOV

«PIDPRYLeMSTVO «VI EN EI», 2017. 188 s.

7. Tsentr rozvityku sotsialnogo biznesu «Initsiatyva». URL : <https://www.facebook.com/NGOinitiative/>.

8. Sotsialne pidpryiemnytstvo – tse shcho take? Pryklyady. URL : <http://yrok.pp.ua/novini-ta-susplstvo/657-socalne-pdpriyemnictvo-ce-scho-take-prikлади.html#sel=3:3,3:13>.

9. Korporativnaya sotsialnaya otvetstvennost : [uchebnik dlya bakalavrov]; E.M. Korotkov, O.N. Aleksandrova, S.A. Antonov [i dr.] ; podred. E.M. Korotkova. M. : IzdatelstvoYurayt, 2013. 445 s.

1. 10. Trexler Jeff Social Entrepreneurship as Algorithm: Is Social Enterprise Sustainable?. *Emergence: Complexity & Organization*, 2008. 3 November 2. URL: https://www.researchgate.net/publication/228162573_Social_Entrepreneurship_as_Algorithm_Is_Social_Enterprise_Sustainable.

10. Plakhova Ye.N. Sotsialnoe predprinimatelstvo kak faktor razvitiya grazhdanskogo obshchestva v Ukraine. URL : <http://level.in.ua/web/sesp/sesp-RU.nsf/0/5CDE421121EB760CC2257A2F004E219C>.

11. Sotsialnoe predprinimatelstvo na Ukraine: kakim ono dolzhno byt? URL : <http://www.cis-emo.net/ru/materials/grazhdanskoe-obshchestvo/igor-kaminnik-socialnoe-predprinimatelstvo-na-ukraine-kakim-ono-dolzhno-byt>.

12. Horbenko A. Osoblyvosti rozvyytkutaperevahysotsialnohopidpryiemnytstva, 2018. URL : <http://iqholding.com.ua/articles/osoblivosti-rozvitku-ta-perevagi-sotsialnogo-pidpriemnitstva>.

13. Richardson M. Sotsialne pidpryiemstvo: [uroky, vyvcheni u Velykobrytanii]. *Dopovid na II Vseukrainskomu forumi sotsialnykh pidpryiemtsiv*. Kyiv, 16.11.2016.

14. Hulevska-Chernysh A. Sotsialne pidpryiemnytstvo: yevropeiskiy zlit vs ukrainskyi realizm, 2018. URL : https://dt.ua/SOCIUM/socialne-pdpriyemnictvo-yevropeyskiy-zlit-vs-ukrayinskiy-realizm-272250_.html.

15. Kudlaj V.H. Dosvid Izrailiu v rozbudovi sotsialnogo pidpryiemnytstva. *Innovatsiynye pidpryiemnytstvo: stan ta perspektyvy rozvyytku (29–30 bereznia 2018 roku)*: zb. mater. III Vseukr. nauk.-praktyc. internet-konf. Kyiv, DVNZ «Kyiv. nats. ekon. un-t im. Vadyma Hetmana».

16. Huang Chien-Chung, Donner Blair The Development of Social Enterprise: Evidence from Europe, North America, and Asia, Research Report #40 March 2018.– URL : https://socialwork.rutgers.edu/sites/default/files/report_40.pdf.

17. Gurevich G.S. Sotsialnaya otvetstvennost krupnogo biznesa: sotsiologicheskiy fenomen ili rynochnyy mekhanizm. *Vestnik MGU* 18. Sotsiologiya i politologiya, 2005. № 3, S. 48–60.

18. 5 парадоксів соціального підприємництва в Україні. URL : <https://gurt.org.ua/blogs/Василь%20Назарук/1288/bull/>.

19. Volvach V. Sotsialnoe predprinimatelstvo: kak v Ukraine sozdayut biznes so smyslom. – URL : <http://www.uamarket.info/sotsialnoe-predprinimatelstvo-kak->

v-ukraine-sozdayut-biznes-so-smyslom/.

20. Tsili staloho rozvytku v Ukraini. URL : <http://sdg.org.ua/ua/pro-hlobalni-tsili>.

21. Yarmosh O.V., Lototska Ye.M. Novi mozhlyvosti rozvytku molodizhnoho pidpryemnytstva ta pidvyshchennia rivnia samozainiatosti molodi. *Adaptyvne upravlinnia*, 2019, Vyp. 6 (12). URL : <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/download/136/103>.

22. Solesvik M. Hybrid entrepreneurship: Definitions, types and directions for future research. *Upravlenets (The Manager)*. 2017. 4. PP. 2–13. URL: <http://upravlenets.usue.ru/images/68/1.pdf>.

Елена Витальевна Ярмош

кандидат физико-математических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента, декан факультета экономических, управленческих и образовательных технологий, Украинская инженерно-педагогическая академия, г. Харьков, Украина

Элина Александровна Пасечник

студентка 4 курса, факультет экономических, управленческих и образовательных технологий, Украинская инженерно-педагогическая академия, г. Харьков, Украина

СТАНОВЛЕНИЕ СОЦИАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

Аннотация. В статье рассмотрен общий подход к пониманию сути социального предпринимательства, понятие которого, в отличие от предпринимательства в целом, различных его видов по объемам доходов и количеству наемных работников, не определены законодательно; проведен анализ различных источников информации для сравнения подходов к определению понятия «социальное предпринимательство»; приведены социально активные предприниматели и общественные деятели, внесших вклад в развитие социального предпринимательства в Украине.

С целью определения главных особенностей социального предпринимательства в работе приведены факторы его отличия от благотворительной организации и традиционного бизнеса как структура, зависимость от внешних и внутренних источников финансирования, виды дохода и направления распределения прибыли, а также проанализированы мотивы социальных предпринимателей.

Значительное внимание в работе уделено анализу экономических показателей, характеризующих эффективность развития социального

предпринимательства в мире. В частности проанализированы данные Великобритании, Израиля и Италии, которые свидетельствуют о значительных финансовых перспективах для страны.

Авторами установлено, что сегодня в Украине уже есть отдельные примеры организаций, которые поддерживают социальное предпринимательство. В статье для избранных организаций приведено описание их деятельности и характер реализации концепции социального предпринимательства. Одновременно отмечено таких пять парадоксов, которые возникли в Украине в сфере социального предпринимательства: главным источником доходов предпринимателей, работающих в социальной сфере, является гранты, что в корне не стыкуется с международной практикой; беспечность предпринимателей, которые не переживают за будущее компаний, созданной за чужие средства; абсолютное отсутствие поддержки со стороны государства; отсутствие заинтересованности в поддержке общественности; избыток законов в стране, которые противоречат друг другу.

По результатам проведенного исследования авторами приведены преграды на пути внедрения в Украине концепции социального предпринимательства и шаги, необходимые для активизации развития. С учетом современных тенденций развития мира авторами выделены глобальные цели устойчивого развития ООН, которые покрывает социальное предпринимательство как вид экономической деятельности.

Ключевые слова: предпринимательство, социальное предпринимательство, социальный предприниматель, парадоксы социального предпринимательства, глобальные цели устойчивого развития

Olena Vit. Iarmosh

PhD of Physics and Mathematics, Associate Professor, Associate Professor of Management Department, Dean of Faculty of Economic, Administrative and Educational Technologies of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy

Elina O. Pasechnik

Fourth Year Student, Faculty of Economic, Administrative and Educational Technologies of the Ukrainian Engineering Pedagogics Academy

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP FORMATION IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract. The article deals with the general approach to understanding the social entrepreneurship essence, the concept of which, unlike entrepreneurship as a whole, its different types in terms of income and employees, is not defined by law; analysis of various information sources to compare approaches to

defining the concept of social entrepreneurship; presents socially active entrepreneurs and public figures who have contributed to the social entrepreneurship development in Ukraine.

In order to determine the main features of social entrepreneurship, the article points out its differences from a charitable organization and traditional business by such factors as structure, dependence on external and internal financial sources, types of income and directions of profit distribution, and also analyzes the motives of social entrepreneurs.

Special attention is paid to the analysis of economic indicators that characterize the social enterprise development effectiveness in the world. In particular, data from the United Kingdom, Israel and Italy were analyzed, which show significant financial prospects for the countries.

The authors found that in Ukraine there are already numerous examples of organizations that support social entrepreneurship. The article describes for the selected organizations their activities and the nature of the social entrepreneurship concept. At the same time, five paradoxes that arose in Ukraine in the field of social entrepreneurship were mentioned as follows: the main source of income for working in the social sphere entrepreneurs are grants that are not fundamentally in contact with international practice; the carelessness of entrepreneurs who are not concerned about the future of a company created with borrowed funds; absolute lack of support from the state; lack of interest in state supporting; an excess of laws in the country that contradict each other.

According to the results of the research, the authors present obstacles to the concept of social entrepreneurship implementation in Ukraine and the steps needed to stimulate development. Taking into account current trends in the world development, the authors outline the global goals of UN sustainable development, which covers social entrepreneurship as a type of economic activity.

Key words: entrepreneurship, social entrepreneurship, social entrepreneur, social entrepreneurship paradoxes, global goals of sustainable development.

Стаття надійшла
до редакції
20 листопада 2019 року